АЗІЯ 06.06.2024 | Александер Волтерс

Хвиля лиха

Постраждалі від повені жителі Казахстану потрапили в пастку бідності. Без рішучих заходів на місцевому рівні вона розкриється ще більше.

Вже понад два місяці багато регіонів Казахстану потерпають від масштабних повеней. Перші сталися наприкінці березня в північних і центральних регіонах, в тому числі в Карагандинській і Улитауській областях, а також у більш північних – Актюбінській, Костанайській і Акмолинській. Через кілька тижнів, коли почався відтік води по річках Іртиш та Ішим, витоки яких в степу, Північноказахстанська, Павлодарська та Атирауська області також опинилися під дедалі більшим тиском. В той самий час паводкова хвиля на річці Урал, що йде з Росії, досягла Західно-Казахстанської області та її адміністративного центру Орала.

До кінця травня було евакуйовано понад 120 тис. осіб, 40 тис. з них – діти. Матеріальні збитки, за попередніми оцінками, становлять понад мільярд євро. Тисячі людей і досі чекають повернення в свої домівки або отримання нового житла. За офіційними даними, повінь зруйнувала понад 9 тис. будинків, і ще кілька тисяч зазнали серйозних пошкоджень. До того ж затоплено понад 18 тис. дач, кілька тисяч з яких були основним житлом їхніх власників. Крім того, від води загинуло багато худоби. Фермерські господарства та інші малі і середні підприємства опинилися на межі краху, оскільки повені змили весь їхній інвентар.

Влада Казахстану активно намагається відновити зруйновану катастрофою інфраструктуру та усунути пошкодження і виставити себе в позитивному світлі. Так, в середині квітня Міністерство водного господарства та іригації Казахстану заявило, що повінь в країні допомогла наповнити водосховища та водозбірні басейни в багатьох регіонах. Наприклад, Арнасайське водосховище в Акмолинській області заповнене на понад 99 відсотків, що дозволить заощадити 4,1 млн євро, які більше не потрібно буде витрачати на постачання питної води до столиці, Астани. Кенгірське водосховище поблизу Жезказгана теж повне. В міністерстві зазначили, що після того, як в це водосховище було подано понад 270 млн куб. м води,

воно вперше з моменту його створення в 1952 році цілковито заповнене. Отже, водопостачання міста та області на найближче майбутнє забезпечено.

Влада Казахстану активно намагається відновити зруйновану катастрофою інфраструктуру, проте постійно наражається на критику

Наголосили й на інших заходах, таких як відведення води з річки Урал в Каспійське море та будівництво нових водосховищ по всій країні. Мета другого – можливість зрошувати ще більше земель в майбутньому для збільшення сільськогосподарського виробництва. Влада Казахстану активно намагається за допомогою таких заяв виставити себе в позитивному світлі.

При цьому з самого початку повеней уряд наражається на критику. Згадуючи попередні повені (2012, 2014 і 2017 років) і їхні руйнівні наслідки, люди питають, чому не було вжито додаткових заходів для кращої підготовки до щорічних ризиків, адже про вразливість захисних споруд було відомо. Навіть президент Касим-Жомарт Токаєв ще наприкінці березня розкритикував владу за недбалість. Він осудив відповідні органи за те, що вони не співпрацюють і ухиляються від виконання своїх обов'язків. Зокрема, під удар потрапили голови обласних адміністрацій, яким він разом з деякими членами Кабінету міністрів оголосив сувору догану.

Важко передбачити, наскільки збитки від повені посилять соціальну нерівність у постраждалих регіонах

Чи матимуть такі дисциплінарні заходи якийсь ефект, буде видно згодом. Загалом сумнівно – через такі історії, як з дачними селищами на околицях міста Орал в Атирауській області, котрі були відрізані від будь-якої допомоги з боку міської адміністрації, оскільки управляються як заміські поселення. Врешті-решт жителі самі побудували дамби для захисту від повеней на річці Урал. Серед постраждалого населення швидко поширилося невдоволення. В місті Кульсари, теж в Атирауській області, в середині травня спалахнули протести проти урядових стандартів компенсаційних виплат. Замість 200-240 тис. тенге (приблизно 415-500 євро), запропонованих за квадратний метр втраченого житла, мешканці просили 400 тис. тенге (приблизно 830 євро) і вимагали, щоб ці гроші виплачувалися безпосередньо, а не

передавалися будівельним компаніям, уповноваженим владою. Бо одразу виникли підозри в корупції й розкраданні коштів, виділених на реконструкцію.

Казахстан ще довго потерпатиме від наслідків повені. Важко передбачити, наскільки збитки від неї посилять соціальну нерівність у постраждалих регіонах. У багатьох випадках жертвами стали ті, хто вже був на межі бідності й тому будував будинки і дачі в небезпечних місцях. Можливостей для працевлаштування на цих територіях мало, а соціальна інфраструктура розвинена недостатньо. В разі неналежної компенсації пастка бідності загрожує розкритися ще більше, що в довгостроковій перспективі означає велику скруту для жителів.

Весняні повені чергуватимуться з літньою спекою, яка буде призводити до посух і лісових пожеж

Імовірно, в майбутньому екстремальні погодні умови, подібні до цих повеней, спричинених тривалими снігопадами в степу в глибині країни, подальшим швидким підвищенням температури і збільшенням кількості дощових днів, стануть частим явищем. Якщо не розірвати порочне коло спорадичної компенсації та недбалої профілактики, найближчими роками можна чекати нових стихійних лих. Весняні повені чергуватимуться з літньою спекою, яка буде призводити до посух. Ще влітку 2023 року на сході країни тижнями тривали лісові пожежі, жертвами яких стали кілька людей. Цього року в деяких районах на півдні країни вже виникли перші пожежі, не останньою чергою через раптову, незвично сильну спеку.

Постійне успішне запобігання стихійним лихам вимагає рішучих заходів на місцевому рівні. Тільки так громади можна буде ефективно залучити до самозахисту. Однак для цього необхідно, щоб місцеві громади також брали участь у відповідних процесах обговорення і координації. Отже, попереду ще багато роботи з децентралізації державної влади в Казахстані, яка недавно тільки почалася. Необхідно також забезпечувати розвиток місцевого самоврядування, вповноваженого самостійно здійснювати підготовку, щоб менше потерпати від наслідків болісно відчутної зміни клімату в Казахстані.

Александер Волтерс

Александер Волтерс (Alexander Wolters) – керівник представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Казахстані.